

DOI No: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh1474>

Geliş Tarihi: 12.11.2018

Kabul Tarihi: 25.11.2018

CUMHURİYET'İN AYDINLANMA PROJELERİNDEN KÖY ENSTİTÜLERİ VE ÇOKLU ZEKÂ

Saadet TEKİN¹ – Şükran AYKANAT

Özet

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte üzerinde en fazla durulan konulardan biri eğitim olmuştur. Kurtuluş Savaşı ve sonrasında ülkemizin eğitim sorunlarına çözüm bulmak için birçok çalışma yapılmıştır. Gerek yurtiçinden, gerekse yurtdışından ülkemize gelen eğitimciler bu problemin çözümüne ilişkin önerilerde bulunmuşlardır. Bu yıllarda nüfusun büyük çoğunluğu köylerde yaşadığından, düzenlenecek eğitim sisteminin köye yönelik olması gerekmekte olduğunu belirtmişlerdir. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar içerisinde, köylerdeki eğitim sorununa ilişkin en etkili çözüm önerisi İsmail Hakkı Tonguç'tan gelmiştir. Bu öneri doğrultusunda Köy Enstitüleri'nin temelleri 1940 yılında atılmıştır. Açılan bu enstitülerde çok yönlü bir eğitim verilmiştir. Öğrencileri geleceğe hazırlarken onların yeteneklerini ortaya çıkarmak, aynı zamanda öğrencilere olumlu alışkanlıklar ve davranışlar kazandırılarak sorumluluk sahibi, dürüst, yaratıcı, sorgulayıcı, araştıran, öğrenmeye açık bireyler olarak yetişmelerini hedeflemişlerdir.

Bu çalışmada Köy Enstitüleri'nin kuruluşunu hazırlayan etkenler, kuruluş amaçları ve enstitülerde verilen eğitimin temel özellikleri üzerinde durulmuştur. Değişik Köy Enstitülerinden mezun öğretmenlerimizle yaptığımız görüşmeler sonucu elde ettiğimiz bulgular ışığında Köy Enstitüleri'nde uygulanan eğitim-öğretim etkinliklerinin günümüzde eğitim dünyasında adından sıkça söz edilen, eğitime yeni bir yaklaşım getiren çoklu zekâ kuramı ile ilişkisine bakılmış ve arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Köy Enstitüleri, Çoklu Zekâ, Öğretmen Yetiştirme, İsmail Hakkı Tonguç, Eğitim.

---

¹ Dr.Öğr.Üye, Ege Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği.

Multiple Intelligence And Village Institutes As An Enlightenment Project Of Turkish Republic

Abstract

One of the topics that was dwelt on the most when the Republic was declared was education. Many studies were made to find solutions to our country's education problems during the War of Liberation and afterward. Educators from home and those who came here from abroad made suggestions as to how to solve this problem. They stated that since the majority of the population at the time lived in villages, the education system that was to be established needed to be aimed at the villages. Of all the studies made to this end, the most effective proposal for solving the education problem in the villages was made by İsmail Hakkı Tonguç. In line with his proposal, the foundations for the Village Institutes were laid in 1940. A multi-aspectual education was given at these institutes. Their goal was to bring out the students' talents while preparing them for the future; at the same time teaching them to take responsibility and be honest, creative, questioning, and curious individuals who were ready to learn by inculcating positive habits and behaviors.

The focus in this study was on the factors that led to the formation of the Village Institutes, their founding goals, and the fundamental characteristics of the education given at the institutes. In the light of the findings we obtained as a result of the interviews we held with our teachers who had graduated from various Village Institutes, we looked at the relationship between teaching-learning activities applied at the Village Institutes and the theory of multiple intelligence, which is mentioned by name in today's education world and which has introduced a new approach to education.

Key Words: Village Institutes, Multiple Intelligence, Raising Teachers, İsmail Hakkı Tonguç, Education

Giriş

Eğitim bir ulusu yücelten en önemli unsurlardan biridir. Devletler yetiştirdiği bireyleri yaşama hazırlayıp, bireylere kendine ve ülkesine yararlı olma özelliğini kazandırabilmek ve aynı zamanda yaşamla bağ kurmalarını sağlamak için, eğitim sistemlerini düzenlemektedirler. Bu şekilde okur-yazar oranını yükseltmek, eğitimi yaygınlaştırmak, ülkenin en ücra köşelerine kadar okullar açmak ve öğretmen göndermek devletin temel görevlerindedir. Bu bağlamda Osmanlı Devleti'nden günümüze kadar bu yönde çalışmalar yapılmış olup eğitim sisteminde de sayısız değişiklikler olmuştur.

Bu çabalara rağmen Osmanlı Devleti'nde halkın ve özellikle de köylü kesimin eğitim seviyesi ve okuma-yazma oranı yükseltilememiştir. Yeni

kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde de her alanda olduğu gibi eğitim alanında da Mustafa Kemal Atatürk'ün görüş ve düşünceleri doğrultusunda önemli düzenlemeler yapılmıştır. Cumhuriyet'in kurulduğu tarihten itibaren Atatürk'ün söylemlerine bakıldığında eğitim-öğretime ayrı bir önem verdiği görülmektedir. Atatürk, yurdun düşman işgalinden kurtuluşunun hemen ertesinde, büyük zaferi kutlamak için 1922 yılının Ekim ayında İstanbul'dan Bursa'ya gelen öğretmenlerle yaptığı toplantıda; "Öğretmenler, ordularımızın kazandığı zafer, sizin ve sizin ordularınızın zaferi için yalnız ortam hazırladı. Gerçek zaferi siz kazanacak ve yaşatacaksınız ve mutlaka başarıya ulaşacaksınız"² diyerek, eğitime verdiği önemi belirtmiştir.

O günün Türkiye'sinin şartlarına uygun olarak her alanda olduğu gibi eğitim alanında da yeni düzenlemelere gidilmiştir. Atatürk'e göre eğitim, cinsiyet ve şehirli-köylü ayrımı yapılmaksızın fırsat eşitliğini sağlamalı ve yine yapılan eğitim-öğretim hayatın içinde, işe yarar özellikte, ulusal, bilimsel ve işlevsel olmalıdır.

Devletin kuruluş aşamasında köylerde yaşayanlar sadece okuma-yazmadan mahrum değildir. Tarih bilgisi, sağlık bilgileri, yaşamsal anlam taşıyan bilgilerden de yoksundur ve bunlar da köylüye verilmelidir. Çünkü köylünün geçim kaynağı tarımdır ve ilkel yöntemler kullanılmaktadır. Köylünün tarım anlayışı değiştirilmeli, köye diğer alanlarda uzmanlar görevlendirilinceye kadar, öğretmen, okul dışında her türlü hayat için gerekli eğitimi köylüye vermelidir. Bunun için de köy öğretmeni sanat, ekonomi, tarım alanında bilgi sahibi olmalıdır.

Atatürk, 1 Mart 1922'de TBMM'de yaptığı konuşmasında yurdun gerçek sahibinin ve efendisinin köylü olduğunu söylemiştir. Bu yüzden de düzenlenecek eğitim sisteminin yurdun her yanına ulaşması gerektiğini ifade etmiştir. Bu gerekçeler doğrultusunda Türk Eğitim Sistemi şekillendirilmiştir. Öncelikle ülkedeki eğitim durumunu incelemek için, yabancı eğitim ve pedagoji uzmanları davet edilmiştir³. Başta John Dewey olmak üzere birçok

---

² Kemal Aytaç, Gazi M. Kemal Atatürk Eğitim Politikası Üzerine Konuşmalar, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1984, s.33.

³ Mustafa Şahin, "Türk Eğitim Sisteminde Yabancı Eğitim Uzmanlarından Yararlanma", Toplumsal Tarih, C.9, S.54, Haziran 1988, İstanbul, s.12-18

eğitimci ülkemize gelerek incelemeler yapmış ve raporlar hazırlayarak Milli Eğitim Bakanlığına sunmuşlardır⁴.

Cumhuriyet'in kurulduğu ilk yıllarda, Tevhid-i Tedrisat Yasası(3 Mart 1924), Harf Devrimi(1 Kasım 1928), Türk Dil Kurumu'nun kurulması(12 Temmuz 1932) gibi önemli yasal düzenlemeler yapılmıştır. 1936 yılına kadar yapılan bu değişiklikler yeterli olmamıştır. 1936 yılında Türkiye'nin nüfusu 16 milyon civarında olup, bu nüfusun yüzde 80'i köylerde yaşamaktaydı. Nüfusun 13 milyon kadarının okuma-yazması yoktu. Köylerde yaşayan 1.110.000 çocuk okula gidememekteydi. Bu, çözüm bekleyen önemli bir sorundu.

Cumhuriyet ilk yıllarında okul ve öğretmen yetersizliği sıkıntısı yaşanmaktaydı. Bu eksiklikleri gidermek için 1936 yılında “*Köy Eğitim Sistemi*” başlatılmıştır. Bunu takip eden süreçte de Köy Enstitüleri açılmıştır.

Bu çalışmada bir dönemin önemli eğitim kurumu olan Köy Enstitüleri ve bu Enstitülerde verilen eğitimin çoklu zekâyla ilişkisi üzerinde durulmuştur. Bu ilişkiyi ortaya koyabilmek amacıyla İzmir ve Ankara çevresinde yaşayan köy enstitüsü mezunları ile yapılan görüşmeler ve elde edilen bulgularla sonuca ulaşmaya çalışılmıştır.

Köy Enstitülerinin Kuruluşuna Giden Yol

Cumhuriyet Türkiye'sinin ilk yıllarında köylerde öğretmen açığı çok fazlaydı. Bu açığı gidermek amacıyla görev başına getirilen, şehirde kent yaşamına uygun tarzda yetişen öğretmenler, kırsaldaki eğitimde iyileşme sağlayamamaktaydı⁵. 1935 yılında Milli Eğitim Bakanı olarak Saffet Arıkan, İlköğretim Genel Müdürü olarak İsmail Hakkı Tonguç görevlendirilmiş ve Tonguç'un başkanlık ettiği bir heyet, ilköğretimdeki sorunları çözmek için, ülkenin dört bir yanını gezmiştir. Tonguç, yolculuğun çok zor şartlarda gerçekleştiği 1936'lı yıllarda, 61 il, 305 ilçe, 9150 köyü ziyaret edip bu bölgeleri incelemiştir⁶. Heyetin gözlemlerine dayanarak çıkarılan sonuçlara göre; büyük şehirlerde yetiştirilip köye gönderilen öğretmenler, köy şartlarına uyum sağlayamamakta ya da köydeki ağanın buyruğuna girip kendine de köye de bir yararı dokunmamaktadır. Köy okulunda okuma yazma öğrenen köylüler,

---

⁴ John Dewey, Türkiye Maarifi Hakkında Rapor, T.C. Maarif Vekilliği Ana Programa Hazırlıklar, Seri.B, No.1, Devlet Basımevi, İstanbul, 1939, ss.19-22

⁵ Nurgün Koç, Türk Kültür Tarihi İçerisinde Köy Enstitüleri, İstanbul, 2013, s.203.

⁶ Nilay Bümen, Okulda Çoklu Zekâ Kuramı, Pegem Yayıncılık, Ankara 2004, s.158.

öğrendiğini gerçek hayatta kullanmadığı için unutmaktadır. Bunun yanında, askerliğini bitirip köye dönen çavuşlar ise, köy çocuklarına okuma yazma ve belli hayat bilgilerini öğretmektedir. Şehirlerde ilkokul çağındaki nüfusun % 71'i, köylerde ise ancak % 20'si okula gidebilmektedir⁷. Rapora göre, 1935 yılında yaklaşık 40 bin köy bulunmaktadır. Bu köylerin % 80'inin nüfusu 400'den azdır. Kasaba niteliğinde olan 5.400 köyde okul bulunmaktadır. Köylerde 28 bin ilkokul öğretmenine ihtiyaç duyulmaktaydı. Sonuç olarak eğitim sorunu daha çok köylerdeydi. Kısa zamanda 25 bin öğretmen yetiştirmek gerekmektedir. İsmail Hakkı Tonguç, yaptığı bu ciddi köy incelemesi sonucu elde edilen bulguları değerlendirmiş ve 20 yıllık bir plan taslağı hazırlamıştır. Bu plana göre 1954 yılına kadar öğretmen, koruyucu, tarım teknisyeni ve sağlık hizmeti ulaşmamış köy kalmayacaktır. Fakat bu planı gerçekleştirmek kolay olmayacaktır. Her şeyden önce açılacak enstitülere okuryazar köy çocuğu ve öğrenci bulmak büyük sorundur⁸. Ama bu sorun kısa zamanda çözümlenecektir.

O günlerde yapılan bir istatistik çalışmasına⁹ göre; aşağıdaki veriler bulunmuştur:

Çizelge 1. 1935 Yılı Nüfus Sayımına Göre Şehir ve Köy Nüfusunun %12 Oranıyla İlköğretim Çağındaki Nüfusun Cinsiyetlere Göre Dağılımı

KÖY				ŞEHİR		
	Çağ Nüfusu	Öğrenci Sayısı	Okul Oranı	Çağ Nüfusu	Öğrenci Sayısı	Okul Oranı
E	715.947	284.096	19.16	236.363	230.785	50.58

⁷ Tefvik Çavdar, Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1839-1950, Ankara, İmge Kitabevi, 1995, s. 366. Çavdar bu oranları Şehirde %80, köylerde ise %20 olarak vermiştir.

⁸ Pakize Türkoğlu, Tonguç ve Enstitüleri, İstanbul, Yapı ve Kredi Yayınları, 1997, s.112.

⁹ Bekir Özgen, Çağdaş Eğitim ve Köy Enstitüleri, Final Matbaacılık, İzmir 2002, s.33, D.İ.E İstatistik Yıllığı, Ankara 1952.

K	766.698	85.229	5.75	219.954	69.236	15.17
T	1.482.645	369.325	24.91	456.317	300.021	65.75

1935 istatistiklerine göre şehir ve kasabalardaki nüfus, 3.799.874, köylerimizde 12.400.952'dir. Öğrenci yaşındakiler ise; 379.944 şehir ve kasabalarda, 1.240.095 köylerde bulunmaktadır.

Atatürk'ün milletin efendisi olarak gösterdiği köylüden çok şey öğrenmek gerektiği belirtilmiştir. Köyü anlayabilmek, köylüyü duyabilmek için onunla aynı havayı teneffüs etmek, içtiği suyu içmek, yediği bulguru yemek, yaptığı işleri yapabilmek şarttır. Bataklığı kurutmak, sıtmalıyı, trahomluyu iyileştirmek, yaralının yarasını sarmak, pulluğu tamir etmek, bozuk köprüyü onarmak, boş arazileri ağaçlandırmak, ulemanın değil, kahraman teknisyenlerin başaracağı işlerdir. Köylü kahraman, güçlü, korkusuz ve eğitime muhtaçtır¹⁰. Köy okullarının büyük çoğunluğu harap haldedir¹¹. Kent ve kasabalarda 2.570 köylerde ise 42.000 öğretmene ihtiyaç vardır. Öğretmen okulları yılda ortalama 700 mezun vermektedir. Bu sayı öğretmen ihtiyacını karşılayamamaktadır.

Heyetin verdiği raporu inceleyen Atatürk, askerliğini onbaşı ve çavuş olarak yapan köylülerin 7-8 aylık kısa bir eğitimden geçirilerek, kendi köylerinde eğitmen olarak görevlendirilmelerini öngörür. Eğitmenler köy çocuklarına ders verirken, tarımla ilgili olarak köylülere, yeni tarımsal teknikleri ve hayatla ilgili pratik bilgileri de öğreteceklerdir. 1936 yılında ilk kurs, Eskişehir'in Mahmudiye Köyü'nde açılır. Bu uygulama başarılı olunca, 11 Haziran 1937 tarihinde 3238 sayılı *Köy Eğitmen Kanunu* kabul edilmiştir. Fakat eğitmen yetiştirme sistemi geçici olarak yapılandırılan bir uygulamadır ve az nüfuslu köyler için tasarlanan dar kapsamlı bir sistemdir. Asıl hedef köy öğretmeninin ve diğer elemanların uzun vadede ve geniş olanaklar içinde yetiştirilmesidir. Bu nedenle 1937-38 eğitim-öğretim yılında İzmir-Kızılcullu ve

¹⁰ İ. Hakkı Tonguç, Eğitim Yoluyla Canlandırılacak Köy, Remzi Kitabevi, İstanbul 1947, s. 631.

¹¹ Niyazi Altunya, Köy Enstitüleri Sistemine Toplu Bir Bakış, Kelebek Matbaası, Ankara 2005, s. 9-10, İ. Hakkı Tonguç, İlköğretim Kavramı, Remzi Kitabevi, İstanbul. 1946,s.269-272.

Eskişehir-*Çifteler*'de, 1938–39 öğretim yılında Lüleburgaz-*Kepirtepe*, 1939–40 öğretim yılında Kastamonu-*Gölköy*'de Köy Öğretmen Okulu açılmıştır. 17 Nisan 1940 yılında kabul edilen Köy Enstitüleri Yasası ile bu dört okul Köy Enstitüsü adını almıştır.

Her konuşmasında eğitime yer veren Atatürk, bu konuşmaların çoğunluğunda, köylünün eğitimini ele almıştır. Atatürk'ün vefatından sonra Cumhurbaşkanı seçilen İsmet İnönü'de eğitim konusuna vurgu yapmış ve İlköğretim konusunda milletçe işbirliği yapılmasını, XX. yüzyılın ileri ve güçlü bir milleti olabilmek için mutlaka ilköğretim sorununun çözülmesinin gerekliliğini belirtmiştir. Ayrıca seferberliğe en uzak köyden başlanmasını ve devlet bütçesinin bu iş için yeterli olmadığını, ancak az masrafla çok öğrenci okutacak bir yöntem bulunmasını, konuyla ilgili esaslar gösterilir ise bunlardan faydalanabileceklerini belirtmiştir¹². Bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi nüfusun büyük çoğunluğu köylerde yaşadığından kentli ile köylü arasındaki uçurumu kapatmak için, köyde eğitime önem verilecektir. Bu bağlamda İlkokulu bitirmiş her köyden öğrencinin girebileceği Köy Enstitüleri, köylü ve şehirlî farkını ortadan kaldıracaktır. Böylece bilgi ülkenin en ücra köşelerine ulaştırılmış olacaktır.

Daha önce yapılan düzenlemelerin köy gerçeğini araştırmadan uygulamaya konması, örnek alınan diğer eğitim sistemlerinin köy geleneklerine ve topluma uyarlanmaması, köyde görevlendirilenlerin köyü özümseyememesi başarısızlıkla sonuçlanmasına neden olmuştur. Köy Eğitimleri Yasası ile yapılan bu uygulama ile köylüyü köyün içinden, köylünün kendinden olan insanlar eğitecektir ve köyün ihtiyacı olan eğitim verilecektir.

17 Nisan 1940'ta 3803 sayılı *Köy Enstitüleri Kanunu* kabul edilir. Köy Enstitülerinin öğrenim süreleri 5 yıllık ilkokul üzerine, 5 yıl olarak belirlenmiştir. Bu kanunun “Köy öğretmenleri ile köye gerekli başka mesleklerin erbabını iş eğitiminin ilkelerine uyarak yetiştirmek amacıyla ziraat işlerine elverişli arazisi bulunan yerlerde bölge müessesesi olarak açılan öğrencisi köyden alınan ve yatılı bulunan eğitim kurumudur” şeklindeki 15. maddesi Köy Enstitüleri'nin amacını belirtmektedir.

---

¹²Cumhuriyet Gazetesi, "Köy Enstitüleri ve Açılacak Yerler", 18 Nisan 1940, s. 1.

Köy Enstitüleri genelde kentlerden uzak yerlerdeki geniş arazilerin üzerine kurulmuşlardır. Bunun amacı, tarım derslerinin iş yaparken öğretilmesi için 500–5000 dönüm arasında arazinin gerekli olması, bu arazilerin kent içlerinde bulunmasının zor olmasıdır. Ayrıca köy çocuklarının kent yaşamına alışıp, köyde devamlı çalışmayı istememe durumunun engellenmesi ve öğretmenin ileride görev yapacağı çevreye yakın özellikleri olan yerlerde yetişmesi gerekliliğidir.

1940 yılında 10 tane daha köy enstitüsü açılmıştır. 1944'e kadar enstitü sayısı 20'ye çıkarılmıştır. Bu sayının 24'e yükseltilmesi planlanmıştır, ancak bu gerçekleştirilememiştir.

Açılan 21 Köy Enstitüsü'nden 1951–52 öğretim yılı sonuna kadar 1398 kadın, 15.943 erkek olmak üzere toplam 17.341 öğretmen yetişmiştir¹³.

Hasanoğlan Köy Enstitüsü, 1942 yılında üniversite niteliğindeki Yüksek Köy Enstitüsü'ne dönüştürülmüştür. Bu okulun açılma amacı, Köy Enstitüleri'ne öğretmen yetiştirmektir. 1942 yılında yaz aylarında altı aylık bir kurs açılmıştır. Bu kursa Çifteler ve Kızılçullu Köy Enstitüsünün ilk mezunları katılmıştır. Yüksek Köy Enstitüsü'ne giren öğrenciler sekiz kola ayrılmıştır. Bunlar, güzel sanatlar, yapı, tarla ve bahçe ziraatı, hayvan bakımı, maden işleri, zirai işletme ekonomisi, kümes hayvancılığı, köy ev ve el sanatları koludur. Verilen dersleri başarı ile bitiren öğrenciler ayrıldıkları kolun derslerini göstermek üzere öğretmen olarak köy enstitülerine gideceklerdir¹⁴. Yüksek Köy Enstitüsü'nde; Köy Enstitülerinin talimatnamesinde yazılı öğretmenlikleri için kız ve erkek öğretmen, köylerde çalışacak gezici öğretmen, gezici başöğretmen, bölge ilköğretim müfettişleri ve Köy Enstitülerinde çalışacak öğretmen yetiştirilmiştir.

Köy Enstitüleri Sisteminin Dayandığı İlkeler

Köy Enstitüleri sistemi *bütünlük* ilkesine dayanır. Köye yararlı, uyumlu, tam donanımlı eleman yetiştirebilmek amacıyla, köy yaşamı bütünüyle ele alınmıştır. Köyde sadece okulda eğitim vermek yetmeyecektir. Bu nedenle sağlık, hayvancılık, ziraat, yaşam şartlarının iyileştirilmesi gibi her konuda köylü eğitilmelidir. Köy meselesi bir bütün olarak ele alınmalıdır. Bu yüzden de

---

¹³ Altunya, Age. s.19-20,

¹⁴ Abdullah Özçukurcu, Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü, Selvi Yayınları, Ankara 1990, s. 31-33.

Köy Enstitülerinde verilen eğitim hem programların içeriği hem de sistemin işleyişi yönünden bütünlük içermelidir.

Köy Enstitüleri sistemi *gerçeklik* ilkesine dayanır. Yani uygulamaya başlanmadan önce diğer ülkelerin yaptıkları incelenip, ülke koşullarına uyarlanmıştır. Ülkenin ekonomik, kültürel, sosyal boyutları ve ihtiyaçları göz önüne alınarak plan yapılmış ve uygulanmıştır.

Sistem *çok yönlülük* ilkesine dayanır. Eğitim, bir bireyi tüm yönleriyle geliştiren düzenli bir sistemdir. Her insanın kendine özgü yetenekleri ve gereksinimleri vardır. Her insan müzik, resim, spor, tiyatro, edebiyat ve doğa gibi alanlarda yeteneklere sahip olarak doğar ve aldığı eğitimle bu yeteneklerini geliştirir. Köy Enstitülerdeki çok yönlülük ilkesiyle, öğrenciler sadece öğretmen olarak değil, kendini geliştirebilen eğitimciler olarak mezun olmuşlardır.

Köy enstitüleri sistemi *karma eğitim ve eğitimde fırsat eşitliği* ilkesine dayanır. O yıllarda Köy Enstitüleri'ne kız öğrenci bulmakta güçlük çekilmesine rağmen, karma eğitim uygulamasına önem verilmiştir. Hasanoğlan Köy Enstitüsü mezunu Prof. Dr. Ayşe Baysal, kız öğrencilerin ısrarla enstitülere çağırıldığını belirtmiştir. Enstitü yönetiminin, amcasının oğlunun okula alınabilmesi için, yanında bir kız öğrenci getirmesi şartını öne sürmesiyle okula girdiğini anlatmıştır. Karma eğitim uygulaması fırsat eşitliği sağlanmıştır.

Köy Enstitüleri sistemi, *iş içinde eğitim ve üretkenlik* ilkesine dayanır. Bireyler hayata ve eğitimci olmaya hazırlanırken, yaratıcılık ve üretim esas alınmıştır. Öğrencilerin gelişimleri ve pedagojik özellikleri dikkate alınarak yapılan bir planlamayla; balıkçılık, hayvancılık, tarım, dikiş, nakış, demircilik, dülgerlik, marangozluk vb. gibi her alanda modern yöntemler ve teknoloji kullanılarak, öğrenciler yetiştirilmiştir. Öğrenciler kendi köylerinden toplanıp geldiklerinde, enstitülerde bir tuğla bile konmamıştır. Kendi okullarını kendileri yapmışlardır. Savaş yıllarının verdiği zorlukları bile üretkenlik sayesinde aşmışlardır. Üretilen ürünler; enstitü ihtiyacını karşıladığı gibi, dışarıya da satılmıştır. Eldeki bütün araziden ve diğer araçlardan faydalanılarak, devlete en az yük olmak için çabalanmıştır.

Sistemde *planlılık ve kasıtlılık* ilkesi vardır. “Eğitim; bireyin davranışlarında, kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik davranış

değişikliği meydana getirme sürecidir¹⁵.” Enstitüdeki her birey bilinçli hareket eder. Atılan her adımda amaç bellidir ve amaca ulaşmak için çizilen bir plan vardır. Gerek enstitü içinde, gerekse bakanlığın bütün birimlerinde planlılık esastır.

Köy Enstitüleri’nde eğitim, *kültürde yerelden evrensele* ilkesine dayanır. Eğitimde yakından uzağa ilkesi Köy Enstitüleri’nde birebir uygulanmıştır. Ören yerlerine, müze ve tarihi yerlere yapılan geziler, serbest okuma saatlerinde okunan dünya klasikleri, dünyaca ünlü tiyatro eserlerinin enstitülerde oynanması bu ilkenin göstergesidir. Böylece köy çocuğu yakın çevresinden daha geniş bir dünyaya açılmış ve geniş düşünmeye başlamış olacaktır.

Köy Enstitüleri’nde *teknoloji* kullanımı esastır. Kız-erkek ayırt edilmeden, tüm öğrenciler daktilo, motosiklet, traktör, dikiş makinesi hatta otomobil kullanmayı öğrenmişlerdir. Ders araç-gereçlerinde, tarımda, her alanda o günün koşullarındaki en ileri teknoloji kullanılmıştır.

Köy Enstitüleri sisteminde öğrenciler *özyönetim ve özgüven* ilkesine göre yetişir. Eğitim öğrencilerin kendine güven duygusunu geliştirmek için düzenlenmiştir. Derslerde öğrencilerin aktif katılımı sağlanarak, günümüzde hedeflenen sınıf ortamı oluşturulabilmiştir ve çoklu zekâ kuramındaki birçok zekâ alanı bu ilkeyle uygulanabilmiştir. Edebiyat derslerinde öğrenciler en ünlü şair ve yazarları eleştirebilmektedirler. Örneğin bir edebiyat dersinde öğrenciler, Yahya Kemal Beyatlı’nın “Sessiz Gemiler” şiirindeki hatasını bulmuşlardır. Köy Enstitüleri’nde, her Cumartesi öğleden sonra, toplantılar yapılır. Okulun, çevrenin ve ülkenin sorunları tartışılır. Bu toplantıları her hafta farklı bir öğrenci yönetir. Cumartesi toplantılarında, her öğrenci kendi düşüncesini, saygı çerçevesinde serbestçe ifade ederek okul yönetimini ya da bürokratları bile eleştirebilir. Öğrenciler, topluluk karşısında bir konuyu iyi ve rahat anlatmayı, kendine güveni, kendini denetlemeyi ve yönetmeyi bu toplantılarda öğrenmişlerdir.

Köy Enstitüleri’ne alınan öğrenciler, “17 Nisan 1940 tarih ve 3803 sayılı *Köy Enstitüleri Kanunu*’nun Enstitülere tam devreli (beş yıllık) köy okullarını bitirmiş, sıhhatli ve müstait (yetenekli) köylü çocuklar seçilerek alınırlar.”

---

¹⁵ Selahattin Ertürk, Eğitimde Program Geliştirme, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara 1972, s. 12.

maddesiyle seçilirler¹⁶. Bunların 18 yaşından küçük olmasına özen gösterilecektir ve kesinlikle köy kökenli olacaklardır. İlköğretim denetmenleri ve özellikle gezici başöğretmenler, köy köy dolaşıp, köydeki çocuklardan sağlıklı ve istekli olanları; bedensel, bilgisel ve ussal durumlarını gözden geçirerek seçerlerdi.

Köy Enstitüleri'ne alınan öğrencilerin özellikleri şöyledir: Beden ve beyin yapısı sağlıklı, gözü pek, yiğit, çalışkan, ağırbaşlı, dayanıklı, sağlam, alçakgönüllü, saygılı ve sabırlı, az konuşup çok iş yapan, tutumlu ve güvenilir, kumar, içki, bozgunculuk, zevzeklik gibi kötü alışkanlıkları olmayan, geç yanaşır, güç kaynaşır, yavaş davranan bireylerdir. Bu olumlu özelliklerinin yanı sıra; kitap, sinema kültürünün, birçok sözcüğün yabancılarıydılar. O denli ki; yeni alınan öğrencilerin sürahi, iskarpin, not, matbaa, balkon, kavanoz, çatal, yatak, çarşaf, eczacı, keman, kitaplık gibi sözcükleri bilmedikleri tespit edilmiştir¹⁷. Bazı enstitülerde; ilkokulu bitirmiş olmalarına rağmen; Türkçe'yi zorlukla konuşanlar vardır¹⁸. İçlerinde tuvalet alışkanlığı bile edinememiş olanlar vardır. Bu çocuklar çok az şey biliyor, hatta okuma-yazması yetersiz olsa da, en büyük hazineleri öğrenmeye aç olmalarıdır. Akıldan hesabı çok iyi bilmeleri, her şeyi doğal ortamında görüp benimsemiş olmaları, yaparak-yaşayarak öğrenmiş olmaları; alınan bilgilerin günümüzdeki şehir okullarındaki öğrenilen bilgilerden daha iyi özümsemiş olduğunun işaretidir. Köy Enstitüleri ellerindeki bu cevherlerin değerinin farkında olarak, en donanımlı şekilde bu bireyleri yetiştirmeyi hedeflemişlerdir.

Köy Enstitüleri'nde öğretmen olarak Yüksekokul ve Üniversite çıkışlılar, Gazi Eğitim Enstitüsü mezunları, Öğretmen Okulları mezunları, Ticaret Lisesi ve Orta Tarım Okulları mezunları, Erkek Sanat Okulları ve Kız Enstitüsü çıkışlıları, Köy Enstitüsü mezunları ve İnşaat Usta Okulları mezunları çalışmıştır. Ayrıca her türlü teknik ve mesleki okul çıkışlıları, uzman işçiler, yevmiye ya da aylık ücretle usta öğreticiler de çalışmaktadır. Usta öğreticiler enstitülerde gerekli görülen teknik eleman (dülger, tuğlacı, duvarcı, marangoz, demirci, balıkçı vb.) gereksinmesinden doğmuştur. Bunlar kendi dalında usta, diplomasız kişilerdir. Bunların arasında el sanatları, halk türküleri, ulusal

---

¹⁶ Altunya, Age, s. 51.

¹⁷ Özgen, A.g.e., s.55, Şerif Tekben, Canlandırılacak Köy Yolunda, Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları, Ankara 1947, s. 54.

¹⁸ Tekben, Age., s.57.

oyunları öğreten Âşık Veysel, Ali İzzet Özkan, Hasan Çakı, Kasnak Efe, Sili Layoş, Gaspar, Gabel gibi halk bilgisi olan ünlü usta öğreticiler de bulunmaktadır. Köy Enstitüleri yaşamsal bir döngüdür. Bu nedenle bu okullarda görev alacak öğretmenler; 24 saat görevleri başında olabilecek, sabırlı, özverili, gönüllü, hoşgörülü, kararlı ve dayanıklı, öğrencilerin ilgi, beceri, yetenekleri doğrultusunda öğrenme isteği yaratarak; öğrencilerin bireysel farklılıklarını göze alan, öğrencileri geleneksel eğitim yerine bilimsel ve özgün bilgilerle eğiten kişiler olmalıdır¹⁹.

Enstitülerin ilk resmi öğretim programı 1943 tarihlidir. Programa göre ilkokuldan sonra 5 yıl öğretim yapılacak ve bu süre içinde toplam 114 hafta kültür dersleri, 58 hafta ziraat ders ve çalışmaları ve 58 hafta da teknik ders ve çalışmaları yapılacaktır. Bir haftalık ders dağılımına bakacak olursak; kültür dersleri 22 saat, ziraat dersleri ve çalışmaları 11 saat, teknik dersleri ve çalışmaları 11 saattir²⁰.

Her Köy Enstitüsü'nde günlük yaşam şu şekildedir: Sabah 6.00'da tüm öğrenciler uyanır. Akşam saat 21.00' de yatış vardır. Öğrenciler günde 8–8,5 saat uyuyup, 15–16 saat ayakta kalmaktadırlar. Bu süre içerisinde temizlik, yemek, jimnastik ve halk oyunları, ders ve işler yer almaktadır. Enstitüler gece-gündüz, yaz-kış demeden çalışan kurumlardır. Öğretmen ve öğrencilerin dönüşümlü olarak genellikle yaz aylarında 45 günlük izin kullanma hakları vardır. Bu süre içinde nöbete kalanlar, işleri, tarım ve iş çalışmalarını, kültürel faaliyetleri aksatmadan sürdürmektedirler. Enstitülerde öğretmen ve usta öğreticilerin yanında, öğrenciler de nöbet tutmaktadır. Böylece öğrenciler sorumluluk sahibi olmayı ve kendine güvenmeyi öğrenirler.

Arifiye Köy Enstitüsü'nde bir gün içindeki faaliyetler şu şekilde sıralanabilir²¹.

---

¹⁹ Özgen, A.g.e., s.57-62.

²⁰ Yahya Akyüz, Türk Eğitim Tarihi, Pegem Yayıncılık, Ankara 2010, s. 394.

²¹ Altunya, A.g.e., s.85.

Çizelge 2. Arifiye Köy Enstitüsü'nde Bir Gün İçindeki Faaliyetler

Ders ve İşler	Saat	Dakika	Saat	Dakika
Öğleden Evvel				
Kalkma, temizlik, yatak düzeltme	6	00	6	45
Jimnastik	6	45	7	15
Kahvaltı	7	15	7	45
Toplanma	7	45	8	00
Mütalaa	8	00	8	45
Dersler	8	45	12	15
İş	8	00	12	15
Öğle yemeği	12	15	13	15
Öğleden Sonra				
Koro ve orkestra	12	45	14	00
Toplanma	14	00	14	15
Dersler	14	15	18	00
İş	14	15	18	00
Akşam yemeği	18	00	18	30
Milli oyun ve spor	18	30	19	00
Teneffüs	19	00	19	10
Serbest okuma	19	10	20	00
Teneffüs	20	00	20	10
Mütalaa	20	10	21	10
Temizlik ve yatma hazırlığı	21	10	21	30

Uyku	21	30	6	30
------	----	----	---	----

Köy Enstitüleri Cumhuriyetin aydınlanma hedefleri doğrultusunda, ülke gerçekleri ve çağdaş eğitimbilimin verileri arasında yapılmış başarılı bir projedir. Bu proje köyde yaşayan insanlarımızın bilimin aydınlığında kendi yazgısını değiştirmeye yöneliktir. Kendi ülkemizin beyin gücü, yaratıcılığı ve yurtseverliğinin örgütlenerek, toplumun en yoksul çocuklarının kendi emekleriyle ücretsiz öğrenim görebileceklerini, yetersiz koşullarda da çağdaş eğitimin olabileceğini ve demokrasinin sözle değil, yaşanarak öğrenilebileceğini kanıtlamıştır²².

Köy Enstitüleri, kuruldukları dönemin yaşamsal gereksinimlerini büyük ölçüde karşılamalarına rağmen, kapatılmaktan kurtulamamışlardır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra ülkede çok partili siyasal yaşama geçilmiştir. Savaşın ve yeni demokratikleşme sürecinin getirdiği, yaşam şartları ve farklı düşünceler; birçok sebepten dolayı Köy Enstitüleri'nin kapatılmasına neden olmuştur. 27 Ocak 1954 tarihinde çıkarılan 6234 sayılı kanunla sistem tümünden yıkılarak, Köy Enstitüleri “ilk öğretmen okulları”na dönüştürülerek, tamamen özünden uzaklaştırılmıştır.

Kapatılmasının üzerinden uzun bir süre geçmesine rağmen, etkileri devam eden Köy Enstitüleri'nde; günümüz okullarında olması hayal edilen şu nitelikler vardır: Tam öğrenme üzerinde durulmuş ve araştırmacı, sorgulayıcı, eleştirici öğrenci yetiştiren kişilik okulu oluşturulmuştur. Sorumluluk sahibi öğrenciler yetiştiren, ödüllendirmeler ve özgürlükler okulu yaratılmıştır. Öğrenciyi başkalarıyla yarıştıran sınav okulu yerine öğrencinin kendisini değerlendirme okulu oluşturulmuştur. Güler yüzlü öğrenci ve eğitim ordusunun olduğu hoşgörü ve sevgi okulu yaratılmıştır. Çağdaş gelişimlere açık olan ve esnek programlı okul gerçekleştirilmiştir. Ulusal eğitim gerçekleştiren özgün yerli okul modeli sağlanmıştır. Pasif öğrenciler yerine öğrenciyi etkin kılan, işe yarar bilgi sunan, üretim ve iş okulu kurulmuştur. Öğretmen ve ders odaklı okul anlayışını geride bırakıp, öğrenci merkezli bir okul yaratılmıştır²³.

²² Şevket Gediklioğlu, Evreleri, Getirdikleri ve Yankılarıyla Köy Enstitüleri, Ankara 1971, s. 241-250

²³ Özgen, A.g.e., s.239-243.

Çoklu Zekâ Kuramı

Eğitim dünyasında adından sıkça söz edilen, eğitime yeni bir yaklaşım getiren, 1989 yılından bu yana dünyanın farklı ülkelerinde uygulanan eğitim programlarında kendini gösteren çoklu zekâ kuramı Harvard Üniversitesi öğretim üyelerinden Howard Gardner tarafından 1983 yılında geliştirilmiştir. Bu teori, zekânın tek boyutlu olmadığını ve her bireyin farklı derecelerde çeşitli zekâlara sahip olduğunu ortaya koymuştur. Böylece her öğrencinin bireysel farklılıklarına değer veren ve bunları güçlendiren programların hazırlanması mümkün olmuştur.

Zekâ kavramına bu farklı bakış, zeki insan tanımlamasını da kökünden değiştirmiştir. Bu yeni bakış açısı eğitimde önemli yenilikleri de beraberinde getirmiştir. Çünkü çoklu zekâ kuramı ile öğrencinin sadece sözel ve sayısal alanlardaki başarılarını dikkate alıp diğer yeteneklerini yok sayan anlayış önemini yitirmiştir. İstinasız her öğrencinin öğrenebileceği ancak öğrenme hızının ve biçiminin farklı olduğu anlayışı kabul görmektedir. Her çocukta doğal ve gizli yetenekler olduğu ve bunların ele alınıp geliştirilebileceği anlaşılmıştır.

Geleneksel eğitim, çoklu zekâ alanlarından sadece iki tanesini yani sözel/ dil ve mantık/ matematik zekâ alanlarını dikkate almaktadır. Sadece sayısal ve sözel zekâyâ önem verilmesini dengesiz beslenmeye benzeten Selçuk, tek yönlü beslenmenin metabolizmayı olumsuz etkilemesi gibi, tek yönlü zekânın da zihin gelişimini potansiyel olarak sınırlandırdığını ve yaratıcılığı öldürdüğünü belirtir. Ayrıca Selçuk, her insanın kendi zekâsını arttırıp, genişletebileceğini, zekânın, insandaki beyin ve zihin sistemlerinin birbirleriyle etkileşimi sonucu ortaya çıkan çok yönlü bir olgu olduğunu ve aynı zamanda da başkalarına öğretilirliği üzerinde durmuştur. Çok yönlülük göstermesine rağmen kendi içinde bir bütünlük oluşturduğunu belirtmiştir. Her insanın, bütün zekâ alanlarına sahip olmasına rağmen, kendine sunulan olanaklarla zekâ alanlarının birini ya da bir kaçını su yüzüne çıkartabileceğinden bahsetmektedir²⁴.

Zekâyı etkileyen unsurlar üzerinde durmuş olan Sternberg, bireyi yetiştiren ebeveynin etkisine vurgu yaparak, anne-babasını model seçen çocukların ebeveynin kitap okuması, spor yapması veya müziğe olan ilgisinden

---

²⁴ Ziya Selçuk, Çoklu Zekâ Kuramı, Nobel Yayınları, Ankara 2003, s. 11-73

etkileneceklerini belirtmiştir. Bireyi ilgi duyduğu zekâ alanında cezalandırmak yerine desteklemek de etkili olacaktır. Ayrıca bireyin yaşadığı yerdeki şartlar da çok önemlidir.

Armstrong da zekâyı etkileyen unsurlardan bahsederken bireyin zekâ alanlarının gelişiminde, kaynaklara ulaşma şansının etkili olduğundan söz ediyor. Örneğin aile fakirse müzik aletlerini alamayacağından ve çocuğun müziksel zekâsının güçlenmesi zorlaşacağından, ya da okulda matematiksel-sözel zekâyı dayalı bir program uygulanıyorsa ve bu dersler önemseniyorsa, öğrencilerin sözel-dilsel zekâ ve matematiksel-mantıksal zekâ alanları gelişirken, diğer zekâ alanlarının gelişimine ket vurabileceğini, ayrıca bir bireyin yeteneklerini ve potansiyellerinin gelişiminde dönüm noktası sayılabilecek olumlu ve olumsuz deneyimler yaşanabileceği belirtilmiştir²⁵.

Çoklu zekâ teorisi, zekânın bir boyutta değil, her bireyin farklı derecelerde, çeşitli zekâlara sahip olduğunu öne sürer. Bu yüzden de eğitimciler, bireylerin öğrenme biçimlerini, ilgi, yetenek ve eğilimlerini destekleyici ve kuramın ilkelerini yaratıcı bir biçimde kullanarak, öğrencilerdeki bireysel farklılıklara değer veren ve bunları güçlendiren programlar hazırlayıp, uygulamalıdır.

Çoklu zekâ kuramı ile ders işlerken, her bireyde bulunan zekâ türlerine eşit derecede değer vererek; zekâların öğretilebilirliği, geliştirilebilir ve güçlendirilebilir olması göz önünde bulundurularak, herkesin farklı nedenlerle farklı oranlarda ve şekillerde öğrenebilirliği düşüncesi ile ilerlemek gerekir. Öğrencilerde bireysel farklılıklara değer vererek öğrenme daha güvenilir olarak değerlendirilmeli; öğrencilerin hatırlama, düşünme, problem çözme, analiz ve sentez yapma başarılarını arttırmalı; kendine güven duygusunu geliştirmelidir. Bireyleri gelişen teknolojiye açık bir yaşam ve iş hayatına hazırlamak, tüm öğrencilere eşit öğrenme ortamı sunmak, eğitim programının bir parçası olarak kişisel ve sosyal bir gelişim olanağı sağlamak bu kuramın faydaları arasındadır.

Çoklu zekâ kuramının savunduğu en önemli nokta, bütün insanların bütün zekâ alanlarını yeterli bir uzmanlık düzeyinde geliştirebilme yeteneğine sahip olduğudur. Buna göre öğrencileri geleceğe hazırlarken amaç, onların yeteneklerini ortaya çıkarmak, onlara olumlu alışkanlık ve davranışlar

---

²⁵ Birol Vural, Öğrenci Merkezli Eğitim ve Çoklu Zekâ, Hayat Yayınları, İstanbul 2004,s.227-232

kazandırmak ve tüm öğrencileri sorumluluk sahibi, özgüvenli, dürüst, soran, araştıran, yaratıcı, öğrenmeyi ve başarıyı hedef edinmiş bireyler olarak yetiştirmektir.

Gardner, çalışmalarında önce 7 çeşit zekâ alanı belirlemiştir. 1992 yılında bu zekâ alanlarına doğacı zekâ alanını da eklemiştir. Bu zekâ alanları:

1. *Sözel-Dilsel Zekâ*: Bu zekâ alanı, kelimelerle düşünme ve ifade etme, dildeki karmaşık anlamları değerlendirme, kelimelerdeki anlamları ve düzenlemeleri kavrayabilme, şiir okuma, mizah yapma, hikâye anlatma, dilbilgisi, mecaz anlatım, benzetme, soyut ve simgesel düşünme, kavram oluşturma ve yazma gibi karmaşık olayları içeren dili üretme ve etkili kullanma becerisidir.

2. *Matematiksel-Mantıksal Zekâ*: Sayılarla düşünme, hesaplama, sonuç çıkarma, mantıksal ilişkiler kurma, hipotezler üretme, eleştirel düşünme, problem çözme, sayılar, geometrik şekiller gibi soyut sembollerle tanışma, bilginin parçaları arasındaki ilişkiler kurma becerisidir.

3. *Görsel-Uzamsal Zekâ*: Resimler, imgeler, şekiller ve çizgilerle düşünme, üç boyutlu nesnelere algılama ve muhakeme etme becerisidir.

Gardner, *Zihin çerçeveleri* adlı kitabında; ağır bir otistik olan beş yaşındaki İngiliz bir kızın olağanüstü nitelikteki resimlerini, normalin altında bir IQ ya sahip olsa da tabloları yüksek fiyatla satılan İngiliz ressam Bryan Pearce'ı örnek verir. Bunlar diğer zekâ türlerinden yoksun olsalar dahi, uzamsal zekânın yüksek düzeyde geliştiğinin etkili bir örneğidir.

4. *Müziksel-Ritmik Zekâ*: Sesler, notalar, ritimlerle düşünme, farklı sesleri tanıma ve yeni sesler, ritimler üretme becerisidir.

5. *Bedensel-Kinestetik Zekâ*: Hareketlerle, jest ve mimiklerle kendini ifade etme, beyin ve vücut koordinasyonunu etkili bir biçimde kullanabilme yeteneğidir. Koordinasyon, denge, güç, esneklik ve hız gibi bazı fiziksel özelliklerin yanında dokunsal yetenekleri de içerir.

6. *Kişilerarası-Sosyal Zekâ*: Grup içinde işbirliğinde çalışma, sözel ve sözsüz iletişim kurma, insanların duygu-düşünce ve davranışlarını anlama, paylaşıma, ifade edebilme, yorumlama ve insanları ikna edebilme becerisidir.

7. *Kişisel-Özedönük Zekâ*: İnsanın kendini olumlu ve olumsuz yönleriyle objektif olarak değerlendirmesi, kendini tanıyıp, ihtiyaçlarının farkında olması, kendini iyi disipline etmesi, kendine güvenmesi ve kendisi ile ilgili hedefler oluşturabilme becerisidir. Başka bir deyişle, kişinin kendini, geçmişini ve geleceğini başkalarının gözüyle değerlendirebilmesidir.

Bu zekâ türü gelişmiş bir kişi, özgürlüğüne düşkün olup, bireysel çalışmaları sever. Kendi ilgi ve becerilerinin, başarı ve başarısızlıklarının farkındadır. Yalnız kalmayı, kendi iç dünyasıyla baş başa olmayı sever. Yaşam felsefelerini oluşturmaya yönelik bir arayış içindedir. Hayal kurmayı sever²⁶.

8. *Doğacı-Var Oluşçu Zekâ*: Gardner, geliştirdiği çoklu zekâ kuramına 1996 yılında doğacı zekâyı da eklemiştir.

Bu zekâ alanında gelişmiş bir bireyi bitki ve hayvan çeşitlerini, özelliklerini, yaşayışlarını, var oluş nedenlerini, canlı ve cansız doğayı tanımayı, sınıflandırmayı ve araştırmayı sever. Doğa ve insan ilişkilerini inceler. Açık havada dolaşmaktan, doğa yürüyüşlerinden, hayvan ve bitki yetiştirmekten hoşlanır. Çevre kirliliğine karşı ve doğanın tahrip edilmesine karşı duyarlıdır. Zooloji, botanik, biyoloji, organik kimya, jeoloji, meteoroloji, arkeoloji, çiçekçilik, tıp, eczacılık, fotoğrafçılık, izcilik, dağcılık, veterinerlik, bahçivanlık, teknisyenlik, ziraat mühendisliği ve çiftçilik gibi meslek dallarında başarılı olurlar²⁷.

Köy Enstitüleri Ve Çoklu Zekâ İlişkisi

Bu çalışmamızdaki amaçlarımızdan birisi de yukarıda ifade ettiğimiz gibi köy Enstitüleri'nde uygulanan eğitim-öğretim etkinlikleri ile çoklu zekâ arasında bir ilişkinin olup olmadığını bakmaktır. Bunun içinde İzmir ve Ankara çevresinde yaşayan köy enstitüsü mezunları ile görüşmeler yaptık. Görüşme yaptığımız köy enstitüsü mezunlarının, mezun oldukları okullar şöyledir:

Mezun Olunan Köy Enstitüsü	Öğretmen Sayısı
1. Akçadağ	2

²⁶ Kudret Eren Yavuz, *Öğretimde Çoklu Zekâ Teorisi ve Uygulamaları*, Ceceli Yayınları, Ankara 2003, s.178

²⁷ Vural, A.g.e., s.259-262.

Cumhuriyet'in Aydınlanma Projelerinden Köy Enstitüleri ve Çoklu Zekâ

2. Kızılcıllu	13
3. Akpınar	1
4. Aksu	2
5. Arifiye	3
6. Cılavuz	2
7. Çifteler	3
8. Düziçi	8
9. Gölköy	1
10. Gönen	12
11. Savaştepe	2
12. Hasanoğlan	17
13. İvriz	6
14. Ortaklar	7

Çalışmamızı Yeni Kuşak Köy Enstitüleri Derneği İzmir şubesi ve Ankara Çağdaş Eğitim ve Köy Enstitüleri Vakfı aracılığı ile gerçekleştirmeye çalıştık. Ayrıca 17 Nisan 2006'da Ankara Hasanoğlan Köy Enstitüsü'nde yapılan Köy Enstitüleri kuruluşunun 64. yılı kutlamalarında Köy Enstitüsü mezunlarıyla görüşme imkânı bulduk. Yaptığımız görüşmelerde farklı enstitülerden mezun olan öğretmenlerin benzer cevaplar vermesi bütün Köy Enstitüleri'nde aynı özellikte eğitim-öğretim etkinliklerinin uygulandığını bize gösterdi.

Köy Enstitüleri'ndeki eğitimin temelinde iş içinde eğitim, gerçekçilik, yaratıcılık ve üretkenlik vardır. Amerika'da Hoerr'in açtığı Çoklu Zekâ Okulları'nda tüm zekâ alanları kullanılmaktadır. Öğrenciler şiir, açıklamalarında müzik ve dans figürlerini kullanmaktadırlar. Karşılaştırma yaparken Venn şeması çizmektedirler. Bazı öğrenciler ürünlerini sergilemek

adına sergiler açmışlardır. Bu okulda ölçme-değerlendirme sadece dil becerilerinin kullanıldığı klasik sınavlarla ölçülmemektedir. Değerlendirme bir süreç olarak düşünülmüştür ve öğrencilerin projeleri, gösteri ve sunuları, gelişim dosyaları kullanılmıştır. Etkinlikler arasında grup çalışmaları yer alır. Bu çalışmalarla sosyal ve öze dönük zekâları geliştirilmiştir. Dersler, sanat eğitimiyle bütünleşmiştir. Okulda işbirliği ve yaratıcılık hâkimdir. Hoerr'in okulundaki eğitime benzer bir eğitim Köy Enstitüleri'nde görülmektedir.

Köy Enstitüleri'nden mezun olan Emin Güney bir konuşmasında, çoklu zekâ kuramı ile Köy Enstitüleri ilişkisini şöyle örneklendirmiştir. "Demircilik derslerinde, marangozluk derslerinde, tarım derslerinde, kültür derslerinde öğrendiklerimizi uygulardık. Örneğin Pisagor davası vardır. Dik üçgen. İşte biz Pisagor'dan yararlanarak yaptığımız binaların temellerini kazardık. Onu uygulardık. Kültür derslerinde öğrendiğimiz, makaralar dediğimiz prangalar vardı, çok hareketli makaralar, işte o makaraları binaları yaparken tuğlaları, kiremitleri, o harcı yükseğe çıkarmak için kullanırdık. Analiz dediğimizi de, kireçleri söndürerek öğrenirdik. Yani Köy Enstitülerinde kültür dersleri ile iş, iç içe girmişti, birbirlerini tamamlardı²⁸".

Bu örnekte Köy Enstitüleri'nde uygulanan eğitim anlayışı ile çoklu zekâ kuramına dayalı öğretimin örtüştüğü görülmektedir.

Köy Enstitüleri'nde öğrenciler her sabah güne, temizlik işleri ve bir saatlik serbest okuma(sözel zekâ) ile başlar. Her öğrenci okul kütüphanesinde bulunan, Türk ve dünya klasiklerden yılda en az 25 adet kitap okumak zorundadırlar. Daha sonra öğrencilerin yönettiği halk oyunu ile müzikli sabah jimnastiği(müziksel, bedensel, sosyal zekâ) yapılır. Her enstitü bulunduğu yöreye ait halk oyununu hep birlikte oynarlardı. Kahvaltı yapıldıktan sonra, çalışma programına göre, öğrenciler dersliklere, işliklere ve tarım alanlarına giderlerdi. Enstitülerde tüm öğrenciler doğa ile iç içe olarak, tarla sürüp, tohum ekerler, ekin biçip hayvan beslerler ve ağaç dikip(doğacı zekâ) yetiştirirlerdi.

Köy Enstitüleri'nde şimdiki yıllarda sosyal kulüplere dönüştürülen, eğitsel kol çalışmaları yapılmaktadır. Eğitim, kitaplık, yayın, kooperatif, müsamere ve eğlence, müzik, spor, gezi ve inceleme, fotoğrafçılık gibi kollar yer almaktadır. Bütün zekâ alanlarının geliştirildiği bu eğitsel kol çalışmalarına her öğrenci etkin(sosyal, öze dönük zekâ) olarak katılırdı.

²⁸Bümen, A.g.e., s.157-160., Can Dünder, Köy Enstitüleri, İmge Kitabevi, Ankara 2000, s.38.

Cumhuriyet'in Aydınlanma Projelerinden Köy Enstitüleri ve Çoklu Zekâ

Her Cumartesi akşamı toplantı yapılırdı. Bu toplantılar için öğrenciler eğlence ve müsamereler hazırlarlardı. Yapılan toplantılara öğrenciler, öğretmenler ve köylüler katılırlar ve gülmece aracılığıyla eleştiriler yapılır. Böylece öğrencilerin duygu ve düşüncelerini söyleyip, yazmaları ve sahnelemeleri(sözel, bedensel ve sosyal zekâ) sağlanırdı.

Köy Enstitüleri'nde, sayısız türde müzik aleti bulunmaktadır. Öğrenciler boş zamanlarında istedikleri müzik aletini çalma özgürlüğüne sahiptir. Serbest okuma saatlerinde isteyen öğrencilere müzik öğretmenleri tarafından mandolin, keman, saz, piyano dersleri verilmektedir. Ayrıca müzik çalışmalarında ve koro çalışmalarında; müzik tarihi, nota bilgisi, koro yönetme teknikleri gibi bilgiler verilmektedir. Bazı derslerde konular öğretilirken, öğrencilerden konu ile ilgili güfte(şarkı sözü) yazıp beste yapmaları istenir.

Enstitülerde spor etkinliklerini öğrenciler hazırlamaktadır. Güreş, koşu, dağcılık, yüzme, voleybol, futbol gibi alanlarda sportif yarışmalar(bedensel, sosyal zekâ) düzenlenmektedir.

Köy Enstitüleri'nden Fakir Baykurt, H. Nedim Şahhüseyinoğlu, Pakize Türkoğlu, Mahmut Makal, Dursun Akçam, Haşim Kanar, Talip Apaydın gibi birçok ünlü yazar ve şair yetişmiştir²⁹. Böyle ünlü yazarların yetişmesindeki en büyük etken biri Köy Enstitüleri'nde öğrencilerin yazmaya teşvik edilmeleridir.

Her hangi bir derste başarılı olamayan bir öğrencinin oynanan oyunlarda(sosyal, dil zekâsı), tarla çalışmalarında(doğacı zekâ), arkadaşlık ilişkilerinde(sosyal zekâ), ya da halk oyunlarının oynanmasında(bedensel zekâ) yetenekli olduğu görülmektedir³⁰.

a. Çoklu zekâ kuramının sözel-dilsel zekâ boyutu:

Yaptığımız görüşmelerde Köy Enstitüsü mezunu öğretmenlerimizin büyük çoğunluğu enstitülerde serbest okuma saatlerinde birçok yerli ve yabancı klasik kitaplarla tanıştıklarını bu sayede kitap okuma alışkanlığı kazandıklarını ifade etmişlerdir. Gazete ve dergilerin düzenli olarak enstitülere geldiğini, gündemi takip ettiklerini belirtmişlerdir. Enstitüdeki eğitim süresince Türkçeyi doğru kullanma, düzgün konuşma ve düşüncelerini doğru ifade etme becerisi kazandıklarını söylemişlerdir. Ayrıca okudukları kitapları ve şiirleri

²⁹Kültür Bakanlığı, Fotoğraflarla Köy Enstitüleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000,

³⁰ Bümen, A.g.e., s.160-165

incelediklerini, eleştirdiklerini ve ana fikri belirlemeye çalıştıklarını, enstitüde ödev dışında makale, şiir, deneme, öykü ve eser yazmaları konusunda desteklendiklerini belirterek, mezun olduktan sonrada edebi anlamda yazmaya veya şiir yazmaya devam edenler olmuştur.

Verilen cevaplardan da anlaşıldığı gibi Köy Enstitüleri'ndeki eğitim-öğretim etkinliklerinde çoklu zekâ kuramının sözel-dilsel zekâ boyutunun bulunduğu söylenebilir.

b. Çoklu zekâ kuramının müziksel-ritmik zekâ boyutu:

Köy Enstitüsü mezunlarının, Köy Enstitüleri'nde yapılan eğitim-öğretim etkinliklerinin, çoklu zekâ kuramının müziksel-ritmik zekâ boyutuna yönelik sorularımıza verdikleri cevaplara bakacak olursak; büyük bir bölümü müzikle ilgili eğitimlerinin sadece müzik dersinde kalmağını, halk oyunu, tiyatro gibi çalışmalarını da müzik yetenekleriyle birleştirdiklerini belirtmişler ve yaptıkları çalışmaların genellikle şarkı, türkü ve marşlar eşliğinde olduğunu söylemişlerdir. Serbest okuma saatlerinde, isteyen öğrencilere mandolin, keman, saz dersleri verildiğini ifade etmişlerdir. Önemli bir kısmı enstitüye girmeden önce var olan müzik yeteneklerinin enstitüde geliştiğini belirtmiştir.

Köy Enstitüleri'nin kurucularından olan İ. Hakkı Tonguç, müzik ve sanat öğretimine önem vermiştir. Tonguç'un müzik eğitimi ve sanat anlayışıyla, Köy Enstitülerinin eğitim-öğretim uygulamalarında birçok ilkin gerçekleştirildiği bilinmektedir. Bunlardan bazıları: Müzik eğitimi ve öğretimi ilk kez yaratıcı iş eğitimi ve müzik eğitimi anlayışına oturtulmuştur. Köy Enstitüleri'nin her yerinde öğrenciler müzik etkinliklerine özgür ve etkin olarak katılmışlardır. Müzik eğitiminde ilk kez öğrencilerin çalgı çalma zorunluluğu getirilmiştir. Öğrencilerin boş zamanlarında özgür olarak kullanabilmeleri için, her türlü müzik aleti çok sayıda temin edilerek öğrencilere dağıtılmıştır. Sanat eğitimi anlayışı bir bütünlük ve tutarlılık göstermektedir. Yöntem olarak müzikten bilgiye, uygulamadan kurama gitme ilkesi kullanılmıştır. Müzik yeteneği olan öğrenciler Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsü'ne alınarak, yeteneklerini geliştirme fırsatı bulmuşlardır. “Âşık Veysel” gibi kaynak kişilere denilen “usta öğreticilik” kavramı bu kurumlarda ortaya çıkmıştır. Müzik eğitimi ve öğretimi günlük yaşamın içindedir. Müzik eğitimi öğrencilerin motivasyonunu arttırmada bir araç olarak kullanılmıştır. Yurt dışına müzik eğitimi için giden Ruhi Su, Aydın Gün ve A. Adnan Saygun gibi besteciler

enstitülerde görevlendirilerek müzik eğitimi zenginleştirilmiştir. Müzikte dinleme, yaratma ve estetik duyarlılık, tüm müzik etkinliklerinde bütünsel olarak işlenmiştir. Yöresel ve bölgesel olan Türk Halk Müziği kültürü Enstitüler arası imece yöntemi ile bütün Enstitülerde yaygınlaşmıştır. Eğitimde fırsat eşitliği ve demokratik sanat eğitimi anlayışı ile müzik dersi zorunludur ve her öğrenci müzik yeteneğini geliştirme fırsatını yakalamıştır³¹.

Bu durumda, Köy Enstitüleri'ndeki bazı eğitim-öğretim etkinliklerinde çoklu zekâ kuramının müziksel-ritmik zekâ boyutunun varlığından söz edilebilir. Özellikle, serbest okuma saatlerinde, isteyen öğrencilere mandolin, keman, saz dersleri verilmesi, yapılan çalışmaların şarkı, türkü ve marşlar eşliğinde yapılması, müzikle ilgili eğitimin sadece müzik derslerinde değil, halk oyunu, tiyatro gibi çalışmalarla desteklenip bu yeteneklerin müzik eğitimi ile birleştirilmesi bunun göstergesidir.

c. Çoklu zekâ kuramının bedensel-kinestetik zekâ boyutu:

Köy Enstitüleri'nde yapılan eğitim-öğretim etkinliklerinin, çoklu zekâ kuramının bedensel-kinestetik zekâ boyutuna bakacak olursak: Öğretmenlerimiz sorularımız doğrultusunda, Enstitüde güne sporla başladıklarını, fiziksel faaliyetlerde dakik, çevik, maharetli ve zarafetli olmaya çalıştıklarından söz etmişlerdir. Spora ilgi ve yeteneği olan öğrenciler, bu yeteneklerini geliştirme fırsatı bulmuşlardır. Enstitüde seçtikleri demircilik, sıvacılık, marangozluk, bıçki-dikiş gibi bölümlerin, fiziksel yapılarının ve bedensel yeteneklerinin gelişmesini sağladığını belirterek, bu bölümleri seçerken, bölümlerin yapılarına ve yeteneklerine uygun olması için öğretmenlerin kendilerine yol gösterdiğini belirtmişlerdir.

Bu durumda, Köy Enstitüleri'ndeki bazı eğitim-öğretim etkinliklerinde çoklu zekâ kuramının bedensel-kinestetik zekâ boyutunun varlığından söz edilebilir. Özellikle Köy Enstitüleri'nde güne sporla ve öğrenilen halk oyunları ile başlamaları, güreş, futbol, basketbol, voleybol, ata binme gibi çeşitli spor faaliyetleriyle yeteneklerini geliştirebilmeleri, enstitü öğretmenlerinin desteğiyle seçilen demircilik, sıvacılık, marangozluk, bıçki-dikiş gibi

---

³¹ Ayfer Kocabaş, "Müzik Eğitiminin Çoklu Zekâ Alanlarına Etkisi ve Köy Enstitüleri", Yeniden İmece Dergisi, İzmir 2004, s.4.

bölümlerin bedensel-kinestetik zekâ boyutunu geliştirmesi, dakiklik, çeviklik, maharetlilik ve zarafetlilik gibi özelliklerin geliştirilmesi bunun göstergesidir.

d. Çoklu zekâ kuramının matematiksel-mantıksal zekâ boyutu:

Bu konuda da Köy Enstitüsü mezunlarımız, enstitüde matematik dersinde öğrendikleri bilgileri, diğer derslerde ve bütün enstitü yaşamları boyunca kullanıp uyguladıklarını söyleyerek, yaptıkları binalarda elektrik ve sıhhi tesisatta, işliklerde motor ve araçların kullanımında, tarımda, matematiksel işlemleri ve ölçü birimlerini kullandıklarını, enstitü bünyesindeki döner sermaye ve kooperatif işlerinin hesaplarını kendilerinin tuttuklarını belirtmişlerdir. Ayrıca enstitüde matematik ve fen bilgisi derslerinde araştırma, deney, gözlem, karşılaştırma ve sentezleme yaparak, değerlendirme yapmayı öğrendiklerinin üzerinde durmuşlardır.

Bu durumda Köy Enstitüleri'ndeki bazı eğitim-öğretim etkinliklerinde çoklu zekâ kuramının matematiksel-mantıksal zekâ boyutunun varlığından söz edilebilir. Özellikle enstitülerde matematik dersinde öğrenilen bilgilerin, diğer derslerde ve bütün enstitü yaşamında, yani yapılan binalarda, binaya döşenen tesisatlarda, araç kullanımında ve tarımda bu öğrenilen bilgilerin kullanılması, ayrıca enstitüdeki para ile ilgili işleri öğrencilerin yapması, matematik ve fen bilgisi derslerinde yaptıkları çalışmalar ve değerlendirme yöntemleri matematiksel-mantıksal zekânın var olduğunu gösterir.

e. Çoklu zekâ kuramının doğacı-var oluşçu zekâ boyutu:

Köy Enstitüleri'ndeki bazı eğitim-öğretim etkinliklerinde çoklu zekâ kuramının doğacı-var oluşçu zekâ boyutunun varlığından söz edilebilir. Özellikle enstitülerde tarla sürme, tohum ekme, ekin biçme etkinlikleri, etkinliklerde doğa ile öğrenilenler arasında ilişki kurma, enstitülerin bulunduğu çevrenin özelliklerine göre tarla ziraatı, bahçe ziraatı, hayvancılık, kümes hayvancılığı, arıcılık, balıkçılık yapılması, bulunulan çevrenin, toprağın ve iklimin özelliklerine göre önlemler alarak üstün nitelikli ürünler yetiştirme gibi etkinlikler Köy Enstitüleri'nde doğacı-var oluşçu zekânın varlığının göstergesidir.

f. Çoklu zekâ kuramının görsel-uzamsal zekâ boyutu:

Köy Enstitüsü mezunları enstitülerde herkesin yeteneği ve ilgisine göre bir sanat dalı seçtiklerini ve seçtikleri bu alanlarda resim, heykel, duvar

süslemeleri, ev eşyaları, dokuma gibi dallarda pek çok sanat eseri yarattıklarını, uğraştıkları sanat dallarıyla, sanatsal becerilerini geliştirdiklerini belirterek, tüm bu çabaların da kendilerinin sanata, sanatçılara, renk ve şekillere karşı duyarlılık kazanmasını sağladığını ifade etmişlerdir.

Bu durumda Köy Enstitüleri'ndeki bazı eğitim-öğretim etkinliklerinde çoklu zekâ kuramının görsel-uzamsal zekâ boyutunun varlığından söz edilebilir. Özellikle Köy Enstitüleri'nde öğrencilerin yeteneğine ve ilgisine göre bir sanat dalı seçmesi, ünlü sanat eserlerini görüp, sanatçıları tanımaları, sanata, sanatçılara, renk ve şekillere karşı duyarlılık kazanmaları, çalışılan sanat dallarıyla, sanatsal becerilerini geliştirmeleri, Köy Enstitüleri'nde görsel-uzamsal zekânın var olduğunu kanıtlar.

g. Çoklu zekâ kuramının kişilerarası-sosyal zekâ boyutu:

Köy Enstitüleri'nde yapılan eğitim-öğretim etkinliklerinde her öğrencinin sosyal bir birey olmasını sağlamıştır. Yapılan her çalışmada işbirliği ve dayanışmanın olduğunu, grupça yapılan spor, halk oyunları, ziraat, tiyatro gibi faaliyetler sayesinde, birbirleriyle güçlü bir iletişim ve etkileşim kurduklarını, herkese eşit davranmayı öğrendiklerini belirtmişlerdir. Enstitü hayatının daha sonraki yaşamlarında da insanlarla olan ilişkilerini olumlu yönde etkilediğini ifade etmişlerdir.

Bu durumda Köy Enstitüleri'ndeki bazı eğitim-öğretim etkinliklerinde çoklu zekâ kuramının kişilerarası-sosyal boyutunun varlığından söz edilebilir. Örneğin enstitülerde yapılan halk oyunları, ziraat, tiyatro gibi etkinliklerin grup çalışması şeklinde yapılması, bu çalışmalarda işbirliği ve dayanışmanın olması, öğrencilerin bu çalışmalara aktif şekilde katılması ve yöneticilik, liderlik ve empati kurma özelliklerini kazanmaları, insanlarla olumlu yönde iletişim kurmaları kişilerarası-sosyal zekânın varlığının göstergesidir.

h. Çoklu zekâ kuramının kişisel-özedönük zekâ boyutu:

Köy Enstitüleri'nde yapılan eğitim-öğretim etkinliklerinin, çoklu zekâ kuramının kişisel-özedönük zekâ boyutuna bakacak olursak; yaptığımız görüşmelerde Köy Enstitüsü mezunlarının, Enstitüde kendilerine güvenmeyi öğrendiklerini, taşıdıkları sorumlulukları yerine getirmenin önemini kavradıklarını, bağımsız düşünebilen ve kendi başına kararlar alabilen bireyler olarak yetiştiklerini, Cumartesi günleri yapılan değerlendirme toplantılarında

başkalarını uygun bir dille eleştirmeyi ve aynı zamanda kendilerine yönelik eleştirileri saygıyla karşılamayı öğrendiklerini belirtmişlerdir.

Bu durumda Köy Enstitüleri'ndeki eğitim-öğretim etkinliklerinde çoklu zekâ kuramının kişisel-özedönük zekâ boyutunun varlığından söz edilebilir.

Ayrıca bu çalışmayı yaparken çalışmamızı etkileyebilecek alt problemleri tespit ettik. Bu bağlamda, Köy Enstitüsü mezunlarının sahip oldukları bireysel özelliklerine ile algıları arasında anlamlı bir farklılık var mı diye baktık. Bu algılar; mezun olunan Köy Enstitüsü, mezuniyet yılı, öğretmenlikteki kıdemi, emeklilik sonrası özel okul veya kolejlerde çalışma durumu, yönetici olarak çalışma, mezun olduktan sonra müzikle ilgilenme durumu, mezun olduktan sonra edebiyatla ilgilenme durumu, mezun olduktan sonra sporla ilgilenme durumu, mezun olduktan sonra ziraat, doğa ve hayvancılıkla ilgilenme durumuna göre önemli bir farklılık göstermekte midir?

Yaptığımız görüşmeler sonucu elde ettiğimiz bulgular bütün Köy Enstitüleri'nde aynı özellikte eğitim-öğretim etkinlikleri uygulanmıştır. Ayrıca açılışından kapatıldığı tarihe kadar Köy Enstitülerinin programlarında değişiklik olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin emeklilik sonrası özel okul veya Kolejlerde çalışmaları ile yönetici olarak görev yapmış olmaları Köy Enstitüleri'nde eğitim-öğretim etkinliklerinin, çoklu zekâ kuramının sosyal-kişiler arası zekâ ve içsel-kişisel zekâ boyutuna göre düzenlendiğini göstermektedir.

Köy Enstitüleri'nde yapılan eğitim-öğretim etkinliklerinde, müzik eğitimine büyük ölçüde önem verilmesi nedeniyle öğretmenler mezun olduktan sonra da müzikle ilgilenmeye devam etmişlerdir. Aynı şekilde Köy Enstitüleri'nde her öğrenci eşit ölçüde edebiyat eğitimi alarak sözel-dilsel zekâ boyutunu geliştirebilme fırsatı bulmuştur. Bu nedenle mezunların mezun olduktan sonra da edebiyata ilgileri sürmüştür. Benzer şekilde Köy Enstitüleri'nde spora ilgi ve yeteneği olan öğrencilerin, bu yeteneklerini geliştirdikleri ve sonrasında da sporla ilgilendikleri anlaşılmaktadır. Yine Enstitü mezunlarının mezun olduktan sonra ziraat, doğa ve hayvancılıkla ilgili oldukları görülmüştür. Yapılan değerlendirme sonucunda gruplar arasında anlamlı bir farkın olmadığı saptanmıştır.

Köy enstitüsü mezunu öğretmenlerimizle yaptığımız görüşmelerde sorularımıza verdikleri cevaplar doğrultusunda bu kurumlarımızda adı çoklu zekâ olmasa da

bu kuramın uygulandığını söylemek mümkündür. Yapılan eğitim-öğretim etkinlikleri incelendiğinde; çoklu zekâ kuramındaki bütün zekâ alanlarının yer aldığı, çoklu zekâ kuramı ile eğitimde hedeflenen ölçme-değerlendirmenin süreç değerlendirmesi şeklinde yapıldığı, yönetime öğrencilerin katılması, fırsat eşitliği, işbirliği ve grup çalışmaları görülmektedir. Bu konularda çoklu zekâ kuramıyla ortak noktalar barındıran Köy Enstitüleri'nde çoklu zekâ kuramının var olduğu düşünülebilir³².

Sonuç

Cumhuriyetin ilanından sonra eğitim ve öğretime büyük önem verilmiştir. Eğitimin önemini kavrayan Cumhuriyet Hükümetleri soruna çözüm bulmak için ciddi bir çaba göstermiştir. Eğitim toplumsal kalkınmanın önemli bir koşuludur. Bunu bilen yöneticiler özellikle köylere öğretmen yetiştirmenin gerekliliğini görmüşlerdir. Zira bu yıllarda nüfusun büyük çoğunluğu köylerde yaşadığından, eğitimin köye yönelik olması zorunludur. Ayrıca bu dönemde görev yapan öğretmenlerin sayısal olarak yetersizliğinin yanı sıra köy koşullarına uyum sağlayamadıkları da görülmektedir. Bu bağlamda Köy Enstitüleri dönemin ihtiyaçları göz önüne alınarak köyde yaşayıp, köylüye örnek olacak donanımlı öğretmenler yetiştirmek amacıyla açılmıştır. Buralarda yetişen öğretmenler kültürel bilginin yanı sıra tarım ve teknikle ilgili bilgi ve becerilerle donatılmışlardır. Bu donanımla köye giden öğretmenler köyün hem eğitim öğretimiyle ilgilenmek, hem de onlara çalışmalarında rehberlik yapmak görevini üstlenmişlerdir. Görüldüğü gibi Köy Enstitülerin temel amacının ülkeyi hem eğitim hem de üretim açısından kalkındırmak olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda köyün aydınlanmasında da önemli katkıları olmuştur.

Günümüzden yarım asırdan fazla bir süre önce kapatılmış olan Köy Enstitülerinde verilen eğitim ve yapılan eğitim-öğretim etkinlikleri, çoklu zekâ kuramının bütün boyutlarını destekler ve geliştirir niteliktedir. Zira çoklu zekâ kuramının savunduğu en önemli nokta, bütün insanların, bütün zekâ alanlarını yeterli bir uzmanlık düzeyinde geliştirebilme yeteneğine sahip olduğudur. Bu noktadan hareketle öğrencileri geleceğe hazırlarken amaç, onların yeteneklerini ortaya çıkarmak, onlara olumlu alışkanlık ve davranışlar kazandırmak ve tüm öğrencileri sorumluluk sahibi, özgüvenli, dürüst, soran, araştıran, yaratıcı,

---

³² Bümen, A.g.e., s. 157-169.

öğrenmeyi ve başarıyı hedef edinmiş bireyler olarak yetiştirmektir. Bu bağlamda Köy Enstitüleri'nde çoklu zekâ kuramının, adı aynı olmasa da uyguladığını yaptığımız görüşmeler sonrasında elde ettiğimiz bulgular bize göstermektedir.

Günümüzde de öğretmen yetiştiren kurumlarda benzer uygulamalar yapılmalıdır. Çoklu zekâ kuramında tek bir öğretim yoluna bağlı kalınmamalı; konuya, zamana ve ortama bağlı olarak en uygun yöntemlerle işlenişe zenginlik katılmalıdır. Çeşitli ölçme değerlendirme yöntemleri kullanılmalı, ortaya çıkarılan ürünler değerlendirilmelidir. Yetiştirilecek öğretmenler, öğrencilerin zekâ gruplarının farkında olmalı ve buna göre ders işlemelidir. Her derste konunun ve sürenin elverdiği ölçüde her zekâ grubuna yönelik faaliyetlerde bulunulmalıdır.

Kaynakça

AKYÜZ, Yahya, Türk Eğitim Tarihi, Pegem Yayıncılık, Ankara 2010,

ALTUNYA, Niyazi, Köy Enstitüleri Sistemine Toplu Bir Bakış, Kelebek Matbaası, Ankara 2005, AYTAÇ, Kemal, Gazi M. Kemal Atatürk Eğitim Politikası Üzerine Konuşmalar, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayınları No: 4, Ankara, 1984.

BÜMEN, Nilay, Okulda Çoklu Zekâ Kuramı, Pegem Yayıncılık, Ankara 2004,

CUMHURİYET GAZETESİ, "Köy Enstitüleri ve Açılacak Yerler", 18 Nisan 1940.

ÇAVDAR, Tefvik, Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1839-1950, Ankara, İmge Kitabevi, 1995.

D.İ.E İstatistik Yıllığı, Ankara 1952.

DÜNDAR, Can, Köy Enstitüleri, İmge Kitabevi, Ankara 2000.

EREN YAVUZ, Kudret, Öğretimde Çoklu Zekâ Teorisi ve Uygulamaları, Ceceli Yayınları, Ankara 2003.

ERTÜRK, Selahattin, Eğitimde Program Geliştirme, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara 1972.

Cumhuriyet'in Aydınlanma Projelerinden Köy Enstitüleri ve Çoklu Zekâ

GEDİKLİOĞLU, Şevket, Evreleri, Getirdikleri ve Yankılarıyla Köy Enstitüleri, Ankara 1971.

KOCABAŞ Ayfer, "Müzik Eğitiminin Çoklu Zekâ Alanlarına Etkisi ve Köy Enstitüleri", Yeniden İmece Dergisi, İzmir 2004.

KOÇ, Nurgün, Türk Kültür Tarihi İçerisinde Köy Enstitüleri, İstanbul, 2013.

DEWEY, John. (1939). Türkiye Maarifi Hakkında Rapor, T.C. Maarif Vekillliği, Ana Programa Hazırlıklar, Seri: B No:1., Devlet Basımevi, İstanbul, 1939.

KÜLTÜR BAKANLIĞI, Fotoğraflarla Köy Enstitüleri, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 2000,

ÖZÇUKURCU, Abdullah, Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü, Selvi Yayınları, Ankara 1990.

ÖZGEN, Bekir, Çağdaş Eğitim ve Köy Enstitüleri, Final Matbaacılık, İzmir 2002.

SELÇUK, Ziya, Çoklu Zekâ Kuramı, Nobel Yayınları, Ankara 2003.

ŞAHİN, Mustafa, "Türk Eğitim Sisteminde Yabancı Eğitim Uzmanlarından Yararlanma", Toplumsal Tarih, C.9, Sayı.54, Haziran 1998 İstanbul, s.12-18

TEKBEN Şerif, Canlandırılacak Köy Yolunda, Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yayınları, Ankara 1947.

TONGUÇ, İ. Hakkı, İlköğretim Kavramı, Remzi Kitabevi, İstanbul. 1946.

TONGUÇ, İ. Hakkı, Eğitim Yoluyla Canlandırılacak Köy, Remzi Kitabevi, İstanbul 1947.

VURAL, Birol, Öğrenci Merkezli Eğitim ve Çoklu Zekâ, Hayat Yayınları, İstanbul 2004.